

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ:ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η Βυζαντινή αρχιτεκτονική και ως αναπόσπαστο τμήμα της η ζωγραφική:

- Ψηφιδωτή και νωπογραφία- νοείται η τέχνη που γεννήθηκε και ήκμασε μεταξύ 4ου και 15ου αιώνα, δηλαδή από την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης το 330 μ.Χ. ως την Άλωση της από τους Τούρκους το 1453.

- Σώζονται υπολείμματα του **Ιερού Παλατίου** κοντά στον **Ιππόδρομο**, του **ανακτόρου των Βλαχερνών**, του **ανακτόρου του Μυρελαίου** καθώς και κάποια ερείπια από μία **σειρά καταστημάτων της Μέσης** στην Κ/πολη.

- **Ανοιχτές κινστέρνες (Αετίου, Άσπαρος και Μωκίου)** στους λόφους της Κωνσταντινούπολης όπου συγκεντρώνονταν τα νερά για να απαλλαγούν από την καθίζηση προτού διοχετευτούν στις **κλειστές κινστέρνες όπως:**

- α) Τη **Βασιλική Κινστέρνα** η οποία κατασκευάστηκε κατά διαταγή του Ιουστινιανού με την εκσκαφή των χωμάτων της αυλής της Βασιλικής όπου διδασκόταν το Δίκαιο.

- β) Του γερουσιαστή **Φιλοξένου**, με δύο κολώνες τοποθετημένες τη μία επάνω στην άλλη, σύστημα που εφαρμοζόταν στις στέρνες της Αλεξάνδρειας.

- γ) **Των 40 Μαρτύρων** που καταστράφηκε κατά τον 15ο αιώνα.

Περίοδοι

Η τέχνη που γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη και εξαπλώθηκε ως την Ιταλία, τη Βαλκανική, τη Ρωσία, την Αρμενία και την καθ' ημάς Ανατολή χωρίζεται σε τρεις μεγάλες περιόδους οι οποίες καθορίζονται βάσει των αρχιτεκτονικών περιόδων στη ναοδομία λόγω της εξαφάνισης σχεδόν κάθε ίχνους κοσμικής αρχιτεκτονικής:

- **Παλαιοχριστιανική και Πρωτοβυζαντινή**
- **Μεσοβυζαντινή**
- **Υστεροβυζαντινή**

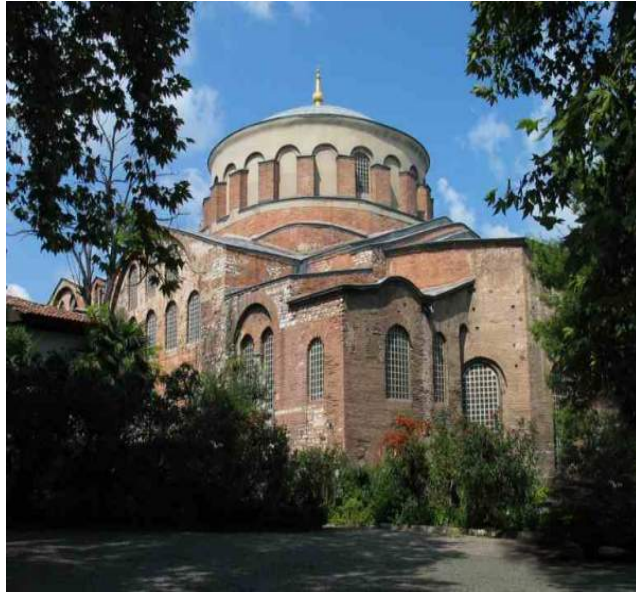
Παλαιοχριστιανική και Πρωτοβυζαντινή περίοδος (3ος αι. – Αρχές 8ου αι.)

Περίοδος μεταβατική όπου συνυπάρχουν η ελληνορωμαϊκή παράδοση όπως διαμορφώθηκε στην ύστερη αρχαιότητα και η καταλυτική επίδραση του χριστιανισμού

Αρχιτεκτονική

- Βασιλική : Τύπος αρχιτεκτονικός με ευρύτατη χρήση στα δημόσια κτίρια του προχριστιανικού κόσμου συναντάται ως δρομική, με εγκάρσιο κλίτος και σταυροειδής.
- Στα χρόνια του Ιουστινιανού προστίθεται ο τρούλος. Δείγμα σπουδαίο και πρότυπο για όλες τις πρωτεύουσες και τις μεγάλες πόλεις που φιλοδόξησαν να αποκτήσουν σπουδαία οικοδομήματα -δείγμα ισχύος- **η Αγία Σοφία** στην Κωνσταντινούπολη. Στην Έκθεση παρουσιάζονται πολλά στοιχεία για την Αγία Σοφία.
- Άλλοι μεγάλοι ναοί αυτής της περιόδου **η Αγία Ειρήνη** στη Κωνσταντινούπολη, **ο ναός του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου** στην Έφεσο.
- Δείγματα σημαντικά με τρούλο ο ναός του **San Vitale** στη Ραβέννα και ο ναός των **Αγίων Σεργίου και Βάκχου** στην Κωνσταντινούπολη στον οποίο εμφανίζεται για τελευταία φορά το επιστύλιο.
- Ο ναός των **Αγίων Αποστόλων** στην Κωνσταντινούπολη που υπήρξε πρότυπο για το ναό του **Αγίου Μάρκου** τη Βενετίας και του **St. Front** στο Perigueu της Γαλλίας αλλά έχει εξαφανιστεί ήδη από τον 15ο αιώνα. (φωτο)

Αγία Ειρήνη Κων/λης
San Vitale Ραβέννα

Άγιος Μάρκος Βενετίας
Ναός Αγ.Σέργιου και Βάκχου

St Marks, Venice - Exterior View

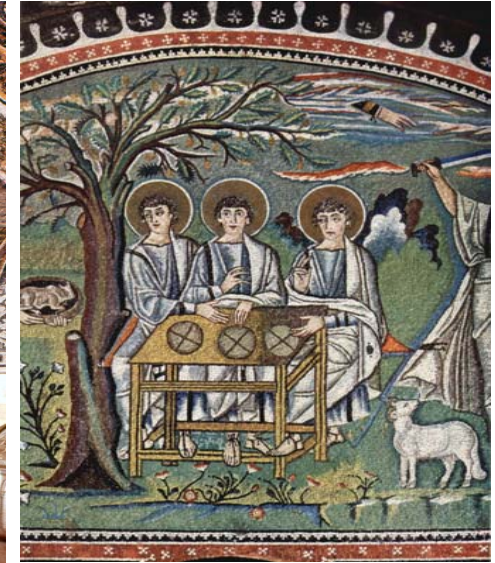
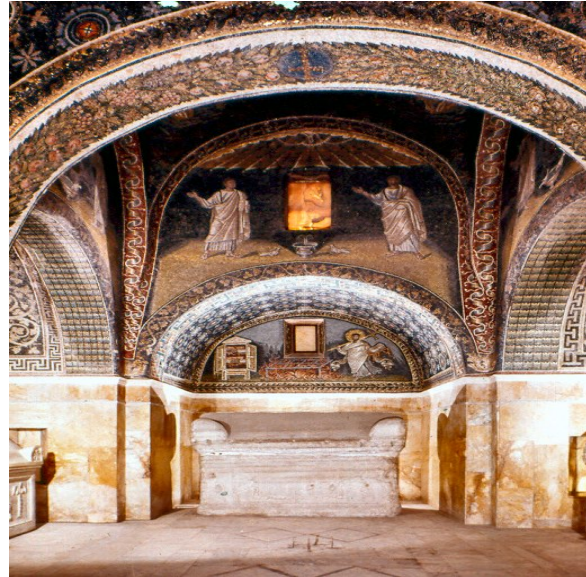

Άγιος Ιωάννης Εφέσου
St.Front Perigueu Γαλλία

Παλαιοχριστιανική και Πρωτοβυζαντινή περίοδος (3ος αι. – Αρχές 8ου αι.) Ζωγραφική

Αρχικώς διατηρείται η ελληνιστική θεματολογία με τα τοπία και τις συμβολικές αναπαραστάσεις αλλά ειδικότερα στις ανατολικές επαρχίες αρχίζουν να εμφανίζονται τα πρώτα αυστηρώς θρησκευτικά θέματα.

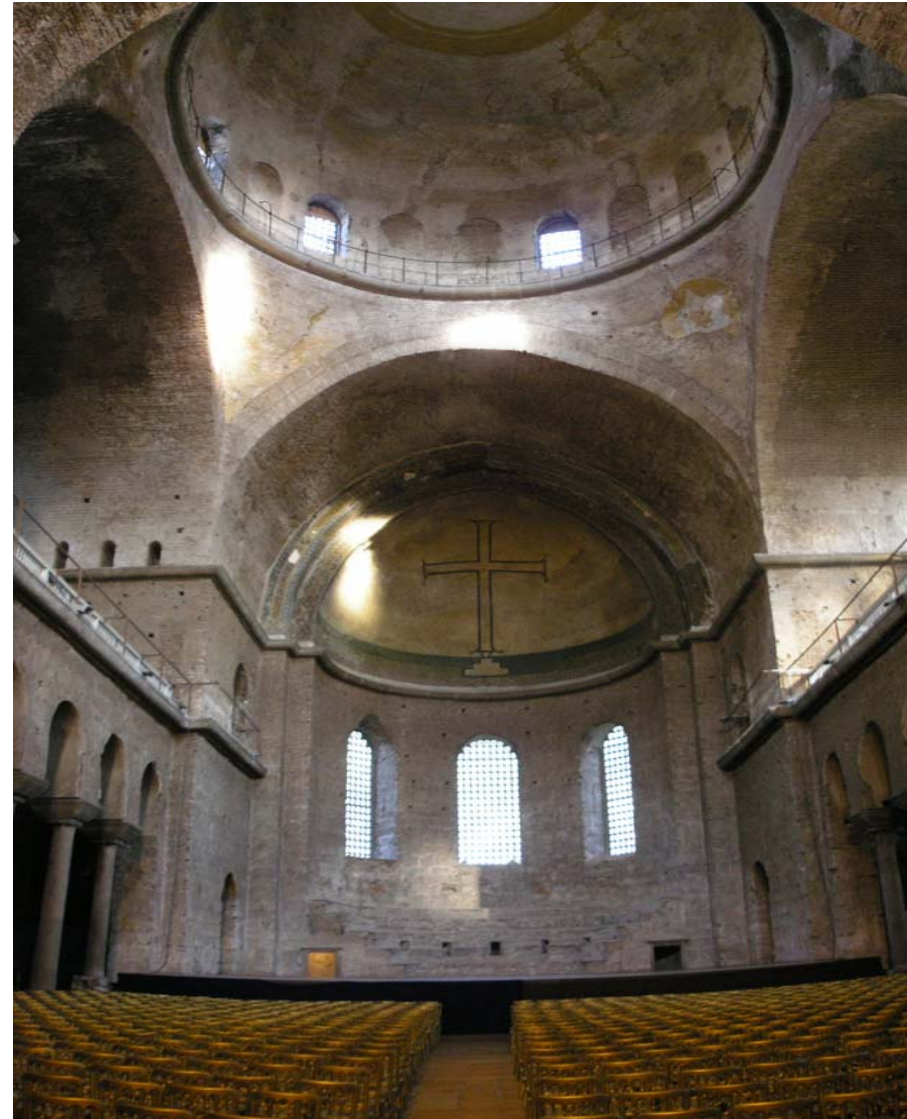

Μεσοβυζαντινή περίοδος (726-1204)

α' Εικονοκλαστική περίοδος
(726 - 780)

β' Εικονοκλαστική
περίοδος:(813 - 843)

- Η αυτοκρατορία συγκλονίζεται από έριδες που εκδηλώνονται με τη μορφή αιματηρών συγκρούσεων που μεταξύ άλλων βαθύτερων αιτίων αφορούν και στην απεικόνιση των θείων μορφών στην τέχνη.
- Καταστροφή αγιογραφιών και αντικατάσταση από διακοσμητικά θέματα με απεικονίσεις φυτών, ζώων, πτηνών καθώς και σταυρών.
(φωτο. Εσωτερικό Αγίας Ειρήνης, εκκλησίες Καππαδοκίας)

Μεσοβυζαντινή περίοδος (726-1204)

Αρχιτεκτονική

- **Μακεδονική Δυναστεία (867-1056)**

Σημαντική αρχιτεκτονική δραστηριότητα.

- Ο Βασίλειος Α΄ ο Μακεδών χαρακτηρίζεται δεύτερος Ιουστινιανός για τις ανακαινίσεις ναών που προφανώς είχαν παραμεληθεί στη διάρκεια των εικονομαχιών καθώς και τις ανεγέρσεις νέων. Χωρίς να εγκαταλείπεται ο αρχιτεκτονικός τύπος της βασιλικής επικρατεί ο ρυθμός του σταυροειδούς με τρούλο ναού.
- Αρχιτεκτονικός τύπος με οκταγωνική στήριξη του τρούλου. Προέρχεται σχεδόν με βεβαιότητα από την Αρμενία.
- Επίδραση στην ναοδομία της Βαλκανικής και της Ρωσίας (Αχρίδα, Κίεβο) και στην αρχιτεκτονική του Παναγίου Τάφου στα Ιεροσόλυμα.
- Από τα τέλη του 9ου αιώνα αυξάνεται ο αριθμός των τρούλων ενώ από τον 10ο αιώνα και μετά εμφανίζεται και κεραμοπλαστικός διάκοσμος στις εξωτερικές επιφάνειες. Χωρίς να εγκαταλείπεται ο αρχιτεκτονικός τύπος της βασιλικής επικρατεί ο ρυθμός του σταυροειδούς με τρούλο ναού.
- Αρχιτεκτονικός τύπος με οκταγωνική στήριξη του τρούλου. Προέρχεται σχεδόν με βεβαιότητα από την Αρμενία.
- Επίδραση στην ναοδομία της Βαλκανικής και της Ρωσίας (Αχρίδα, Κίεβο) και στην αρχιτεκτονική του Παναγίου Τάφου στα Ιεροσόλυμα.
- Από τα τέλη του 9ου αιώνα αυξάνεται ο αριθμός των τρούλων ενώ από τον 10ο αιώνα και μετά εμφανίζεται και κεραμοπλαστικός διάκοσμος στις εξωτερικές επιφάνειες.

Μεσοβυζαντινή περίοδος (726-1204)

Ζωγραφική

Η αγιογράφηση των ναών αποκτά συγκεκριμένη θεματολογία καθώς κάθε τμήμα του ναού αποκτά και μία συγκεκριμένη συμβολική σημασία:

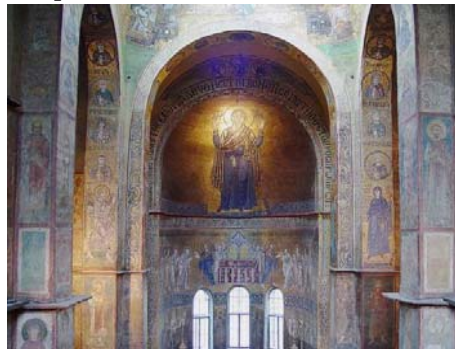
Στον τρούλο απεικονίζεται
ο Χριστός «Παντοκράτωρ»
περιστοιχισμένος από προφήτες,
στην αψίδα η Παναγία με το θείο
βρέφος ή μόνη της ως «Πλατυτέρα».

Αρχιτεκτονική – Ζωγραφική

Γενικώς παρατηρείται μία κοινή αντίληψη και πορεία στην πολιτική και την τέχνη: Ανασύσταση του κράτους του Ιουστινιανού και μίμηση της παλαιοχριστιανικής τέχνης με πρότυπα ό,τι διασώθηκε από την εικονοκλαστική περίοδο.

Αγία Σοφία Κιέβου

Νέα Μονή Χίου

Δυναστεία των Κομνηνών (1057-1185)

Η ανάκαμψη των αστικών κέντρων φέρνει στη ζωγραφική ένα νέο ρεύμα. Κύριο χαρακτηριστικό του η κίνηση των σωμάτων και οι έντονες πτυχώσεις που την τονίζουν ακόμα περισσότερο. Σημαντικά δείγματα της τέχνης αυτής της περιόδου σώζονται:

- Στην Κωνσταντινούπολη στην Αγία Σοφία κυρίως όμως εκτός πρωτεύουσας :
- Στον **Άγιο Μάρκο** της Βενετίας που άρχισε να χτίζεται το 1063.
- Στον **Άγιο Παντελεήμονα** στο Nerezi στην νότια Σερβία, όπου είναι εμφανές ότι η τέχνη εκπορεύεται από την Κωνσταντινούπολη καθώς είναι έργο που οφείλεται στην σχετική παραγγελία του εγγονού Αλεξίου του Α΄ Κομνηνού.
- Στη Σικελία, καθεδρικός ναός Cefalu.

Εποχή Κομνηνών
Μωσαϊκά Αγίας Σοφίας
Τοιχογραφίες Αγ. Παντελημονα Ν. Σερβία
« « Cefalu Σικελία

Υστεροβυζαντινή περίοδος(1204 – 1453)

- 1204 -1261 Κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους και μεταφορά της πρωτεύουσας του κράτους στη Νίκαια.
- Ανακατάληψη της Βασιλεύουσας και **Δυναστεία των Παλαιολόγων.**
- 29 Μαΐου 1453 Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους.

Αρχιτεκτονική

Επίδραση γοτθικής αρχιτεκτονικής κυρίως με την εμφάνιση οξυκόρυφων αψίδων σε ορισμένα μνημεία.

•Οι αρχιτεκτονικοί τύποι των προηγούμενων εποχών δεν διαφοροποιούνται αισθητά αλλά ο συνδυασμός των διαφόρων τύπων συντελεί στην ποικιλομορφία:

- Βασιλική
- Σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο
- Οκταγωνικός
- Μικτός τύπος
- Σταυρεπίστεγος

Ζωγραφική (Παλαιολόγεια Αναγέννηση)

- Αρχικώς ακολουθούνται τα πρότυπα της μεσοβυζαντινής περιόδου.
- Προοδευτική θεματική προσθήκη από την παιδική ηλικία και τα πάθη του Χριστού και τον βίο της Παναγίας, Απεικονίσεις από την Παλαιά Διαθήκη και τα Απόκρυφα Ευαγγέλια.
- Αλληλεπίδραση βυζαντινών και Ιταλών καλλιτεχνών (Maniera Byzantina στην Ιταλία)

